

УДК 340

ЩОДО ОДНОГО ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАВОК РОЯЛТІ В УГОДАХ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТЕХНОЛОГІЙ

Н.І.Аралова

д.т.н., ст.н.с., ст.н.с. Центру дослідження інтелектуальної власності та
трансферу технологій НАН України (м. Київ).

<https://orcid.org/0000-0002-7246-2736>, e-mail: aralova@ukr.net

ON THE APPROACH TO DETERMINING ROYALTY RATES IN TECHNOLOGY TRANSFER AGREEMENTS

N.I.Aralova

Doctor of Technical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Center for
Research on Intellectual Property and Technology Transfer of the National Academy
of Sciences of Ukraine (Kyiv).

<https://orcid.org/0000-0002-7246-2736>, e-mail: aralova@ukr.net

Анотація. Наведено розроблену LES на основі економетричного аналізу ставок роялті методологію для застосування при оцінці майнових прав на технологію у випадках, коли є необхідність перейти з виключної ліцензії на невиключну, або навпаки, з невиключної на виключну.

Ключові слова: визначення ставок роялті, оцінка технологій

Abstract. The methodology developed by LES based on econometric analysis of royalty rates is presented for use in assessing property rights to technology in cases where there is a need to switch from an exclusive license to a non-exclusive one, or vice versa, from a non-exclusive to an exclusive one.

Keywords: determination of royalty rates, technology assessment

Ключовими точками при передачі технології є захист, визначення потенційних споживачів, визначення ринкової вартості та складання угоди. Стратегії академічної оцінки майнових прав на технологію призводять до різних рівнів ризиків і прибутків, і найбільш прийнятний спосіб залежить від конкретних характеристик об'єкту інтелектуальної власності [1]. При продажі, в залежності від угоди, відбувається оплата однією або кількома частинами, що взагалі є менш ризикованою стратегією для університету або академічного інституту. При ліцензуванні генерується отримання роялті, як правило, на основі розподілу прибутку або доходів.

Надання технології може здійснюватися як за не ексклюзивною так і за ексклюзивною ліцензіями. Взагалі доцільно здійснювати оцінку майнових прав на технологію під конкретного споживача з урахуванням його погляду на найбільш ефективне використання придбаної технології і у відповідності до цього розробити бізнес-модель застосування технології [2] тому, що одна й та сама технологія, введена на ринок у межах різних бізнес-моделей, призведе до різних величин вартості, так як відповідно до бізнес-моделі, буде вибиратися прогностичний період, сценарії прогнозування та методологія оцінки. Тому важливо створити бізнес-модель для підтримки розробки стратегій комерціалізації технології, яка включає питання, пов'язані з оцінкою або ціноутворенням технології. Одним із найчастіше використовуваних інструментів винагороди розробникам є роялті — винагорода, яку виплачують володільцю прав інтелектуальної власності на технологію. Зазвичай розмір роялті розраховується як відсоток від чистої вартості продажу ліцензованих товарів чи послуг. Найбільш прийнятною видається послідовна бізнес-модель, яка містить наступні ключові етапи: фінансові сценарії, розрахунки рентабельності об'єкта ліцензування, розрахунки економічних переваг.

Питання визначення ставки роялті в цій ситуації є ключовим, йому присвячено значну кількість публікацій, класичною є монографія [3], серед вітчизняних публікацій згадаємо [4,5].

На величину ставки роялті впливають наступні чинники: ступені конкурентної переваги ліцензіата; розмір відкритого ринку ліцензування; можливість застосування та розширення знань завдяки передачі прав; термін захисту інтелектуальної власності; підготовка кадрів, тощо.

Найбільш поширеним засобом визначення ставок роялті є порівняльний метод (аналіз конкретних угод). Компанії, що спеціалізуються на консалтингу з ліцензування, фірми, які здійснюють ліцензування, постійно збирають інформацію щодо конкретних умов ліцензійних договорів у відповідних сферах промисловості.

Огляд джерел інформації щодо ліцензійних договорів та ставок роялті, зокрема, наведено у [6]. Джерела інформації включають журнали, бази даних ліцензійних договорів та ставок роялті, звіти; опубліковані ліцензійні угоди; інформацію з офісів ліцензування університетів США, Великобританії, інколи інших країн; умови придбання/продажу ліцензій та їх вартість, що пропонуються різними установами та організаціями; узагальнення фахівців з виробництва ліків та методів діагностики; судові рішення тощо.

У Рекомендаціях BOIV для наукових інститутів також наводяться цікаві дані щодо підходів для визначення ставок роялті. Так, зокрема надано результати опитування товариства керівників ліцензій (LES), яке почало проводити опитування своїх членів з метою визначення умов угоди в 2008 р. Їхні опитування поділяють галузі на досить чіткі сегменти, і мають велике значення для фахівців з ліцензування.

Переважає більшість укладених угод були на ранній стадії, що робило тоді особливо корисним для академічних установ.

Також досить поширеним методом визначення ставок роялті є практика судів США. У виданні [7], проаналізовані судові рішення місцевих судів США 1990-2004 рр. Аналіз 107 судових рішень дозволив зробити висновок щодо переважно більших ставок роялті, що визначаються судами у порівнянні з середніми фактичними ставками роялті. Відповідні середні ставки, визначені судами, становлять для всіх галузей – 11%, зокрема для хімічної галузі – 7%, комп'ютерної та електронної індустрії 29%, електротехніки – 4%, виробництва машин та механізмів – 9%, обладнання для транспорту – 7% тощо.

Якщо стандартна ставка роялті для окремого виду продукції відсутня, можливим є використання методики її розрахунку, виходячи з показників економічної діяльності підприємства, зокрема рентабельності [3].

При цьому ставка роялті визначається як:

$$R = \frac{Рент \times Д}{1 + Рент}$$

де (R) - ставка роялті, що розраховується, визначається як відношення добутку рентабельності ($Рент.$) та долі ліцензіара ($Д$) в прибутку від виробництва та реалізації продукції до $(1 + Рент)$ - суми одиниці та значення рентабельності ($Рент.$) виробництва та реалізації продукції (послуг) за угодою.

Виходячи з цієї формули, можна стверджувати, що, чим більшим буде внесок ліцензіара у розробку нововведення та забезпечення ефективного функціонування бізнесу ліцензіата, тим більшою має бути його частка ($Д$) у прибутку від виробництва та реалізації продукції (послуг) за договором.

LES [8] було розроблено метод на основі економетричного аналізу ставок роялті для застосування при оцінці майнових прав на технологію у випадках, коли є необхідність перейти з виключної ліцензії на невиключну, або навпаки, з невиключної на виключну; перейти з ставки роялті на попередню ліцензію на технологію на ранній стадії до ставки роялті для патентної ліцензії на зрілу технологію; коли отримувач патентної ліцензії просить надати

додаткову інтелектуальну власність, таку як комерційна таємниця, ноу-хау, проекти, креслення, тощо.

Наведемо результати цієї розробки для випадку переходу з ексклюзивної ліцензії на не ексклюзивну та навпаки, з не ексклюзивної на ексклюзивну. Було застосовано модель лінійної регресії за параметрами ліцензійних угод, таких як ексклюзивність, стадія розробки технології, тип інтелектуальної власності, типи організації ліцензіара, галузі технологій, тощо. Це дозволило автору розробки [8] декомпонувати, ідентифікувати та кількісно визначити внесок оцінки кожного з цих параметрів.

Запропоновано наступну формулу розрахунку конвертації ставки роялті для не ексклюзивної ліцензії в ставку роялті для ексклюзивної ліцензії має наступний вигляд:

$$R_{ex} = (1 + p_{ex} \%) \times R_{n_ex}$$

де R_{ex} - ставка роялті для ексклюзивної ліцензії, R_{n_ex} - ставка роялті для не ексклюзивної ліцензії, p_{ex} - премія за ексклюзивність.

Щоб конвертувати ставку роялті за виключну ліцензію у ставку роялті за невиключну ліцензію, в [8] пропонується застосувати формулу:

$$R_{n_ex} = \frac{R_{ex}}{1 + p_{ex}}.$$

Аналогічно в [8] пропонується, виходячи із дослідження LES щодо високих технологій збільшувати ставку роялті на премію за застосування високих технологій.

По суті, за допомогою методу накопичення LES ставку роялті можна визначити, починаючи з основної ставки роялті, а потім додаючи відповідні премії або знижки на основі параметрів ліцензії. Таким чином, метод накопичення для визначення ставки роялті аналогічний методу накопичення для оцінки власного капіталу у фінансах та інвестиціях. Метод накопичення вартості власного капіталу починається з безризикової ставки, а потім

додається премії за капітал та інші відповідні премії, такі як премія за розмір, премія за галузь, премія для конкретної компанії тощо

Уявляється доцільним в академічних інститутах поступове формування підрозділами з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ відповідної інформації щодо ставок роялті та інших умов ліцензійних договорів за профілем установи, що може отримуватися фахівцями установ при їх роботі в бібліотеках іноземних університетів та наукових організацій та з іноземними інформаційними джерелами.

Література

1. Аралова Н.І. Розвиток методології оцінки університетських та академічних технологій при трансфері *Міжнародний науково-технічний журнал Проблеми керування та інформатики*, 2024, № 4. С. 98-107.
2. Chesbrough, H. W. Business Model Innovation: Opportunities and Barriers. *Long Range Planning*. 2010. 43, 354-363. <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2009.07.010>
3. Parr R. Royalty Rates for Licensing Intellectual Property John Wiley & Sons, 2012. 240 p.
4. Кухарская О.Б., Подлипская А.А., Чиркин А.Н. Оценка прав на объекты интеллектуальной собственности. Метод освобождения от роялти. К.: Арт Экономика, 2015. 243 с.
5. Капіца Ю.М., Аралова Н.І. Визначення ставок роялті у міжнародних договорах про передачу технологій. *Наука та інновації*. 2015. 2. С.55-74
6. Razgaitis R.C. Valuation and Dealmaking of Technology-Based Intellectual Property: Principles, Methods and Tools, 2nd Edition: Wiley, 2009. — P. 81 - 125.
7. Russell P. Royalty Rates for Licensing Intellectual Property Publisher: Wiley, 1 edition ,April 6, 2007. — 240 p.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

8. Lu J. Introducing the LES build-up method to determine royalty rates.

<https://www.iam-media.com/trade-secrets/article/introducing-the-les-build-method-determine-royalty-rates>.10 p.